

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kuulemistilaisuus 17.02.2026

HE 149/2025 vp

Lapset, perheet ja lastensuojelu -tutkimusryhmä

Rosi Enroos

Lapsi- ja perhesosiaalityön dosentti

Yliopistonlehtori

Tampereen yliopisto

Rosi.Enroos@tuni.fi

+358 50 3186 072

Lapset, perheet ja lastensuojelu -tutkimusryhmä

- Tutkii lastensuojelua yhteiskunnallisena instituutiona, asiantuntijatyönä ja elettyinä kokemuksina.
- Tekee sosio-legaalista lastensuojelun tutkimusta lapsen oikeuksien ja lastensuojeluun sisältyvän julkisen vallan kysymyksissä.
- Myös tutkimus henkilökohtaisen elämän sekä perhe- ja läheissuhteiden muutosten, siirtymien, haavoittavuuksien ja näiden yhteiskunnallisen sääntelyn ilmiöitä.

Pääviestit – perustana lapsen etu, turva ja osallisuus

- 1) Erityinen suojelu on vaarassa kaventua rajoituksiksi: myös lapsen osallisuus ja oikeusturva tulisi näkyä laissa.
- 2) Henkilöstön osaaminen ja toiminnan laatu on varmistettava sääntelyssä: ilman riittävää osaamista ei erityinen suojelu, tuki eikä oikeusturva toteudu.
- 3) Uusiin sijoitusmuotoihin liittyvä sääntely kaipaava täsmennyksiä: mm. perusoikeuksien rajoitusten ja yksiköihin ohjautumisen reittien tulee olla täsmällisiä.

1 Erityinen suojelu on vaarassa kaventua rajoituksiksi

- **Osallisuus ja oikeusturva jäävät puutteellisiksi**

Esitys painottuu rajoitukseen (poistumisen estäminen, kiinnipito, esineiden poisottaminen, tekninen paikantaminen).

-> Sääntelyyn on sisällytettävä lapsen osallisuuden, osallistumisen ja kuulluksi tulemisen vahvistaminen (esim. oikeus saada ilmaista mielipiteensä ja saada käyttöönsä edustaja).

- **Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeinen velvoite puuttuu**

Esitys ei tunnista vanhemmistaan erotetun lapsen oikeutta *erityiseen tukeen*. Lapsen hyvinvointia on LOS:n mukaan **aktiivisesti edistettävä**, ei vain suojeltava uhkilta.

→ Rajoitusten korostaminen kaventaa positiivisia oikeuksia mm. hoivan ja psykososiaalisen tuen elementtejä.

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

- Palvelu -sanon käyttö hämärtää toiminnan luonnetta: kyse on merkittävästi perusoikeuksiin puuttuvasta toiminnasta.
- Lakiesityksestä ei käy ilmi, mitä kuntouttava toiminta konkreettisesti on: **tulee säätää kuntoutuksen sisällöstä.**
- Tutkimustietoa muiden Pohjoismaiden suljettujen laitosten kuntouttavasta tai myöhempiä rikoksia estävästä vaikutuksesta ei ole.
 - Lasten kokemukset suljetuista laitoksista ovat pääosin negatiivisia (Tanska).
 - Kontrollitoimenpiteet korostuvat tuen ja arkisten toimien harjoittelun kustannuksella – vankeus, valvonta, hoiva ja suojele sekoittuvat ammattilaisille ja nuorille epäselvällä tavalla (Tanska, Norja).
 - Sosiaaliset suhteet heikentyvät, vaikka myönteiset ystävyys-, pari- ja perhesuhteet, ovat suojaavia tekijöitä myös rikoksia tekevillä nuorilla.

→ **Kuntouttavan ja osallistavan näkökulman korostaminen tärkeää.**

(Ks. Niemi & Juuriala 2024; Kanestrøm 2023; Henriksen ym. 2024; Henriksen 2022; 2018; Tanskan oikeusasiamies).

2 Henkilöstön osaamisen ja toiminnan laatu on varmistettava sääntelyssä

- Tietoa on suljetun laitoshoidon epäkohdista (esim. Ruotsi): Yksiköihin liittyy rakenteellinen riski kaltoinkohteluun, turvattomuuteen ja pelkoon sekä vallan väärinkäyttöön (Barnrättsbyrån & World Childhood Foundation 2023).
- Toimintakulttuuri voi muodostua kontrolli- ja turvallisuuskeskeiseksi. Mikä on turvahenkilöstön rooli, asema ja koulutus?
- Lakiin on sisällytettävä moniammatillisen henkilöstön selkeät koulutus, pätevyys- ja osaamisvaatimukset

mm. kuntouttava trauma- ja riippuvuusosaaminen sekä lapsen oikeusturvan tuntemus.

➔ Esityksen tavoitteet kuntouttavan työn vahvistamisesta eivät toteudu ilman tarkasti määriteltyä osaamisprofiilia.

3 Uusiin sijoitusmuotoihin liittyvä sääntely kaipaa täsmennyksiä

- Kriteerien määrittely esim. "vakava väkivalta" ja tarkka ikäraja.
- Vain pieni osa rikollisesti käyttäytyvistä kuuluu kohderyhmään – **oikeiden nuorten ohjautuminen laitokseen avainasia** → Riski, että vakavista mielenterveyden häiriöistä kärsivät nuoret päätyvät väärään laitokseen (vrt. Sarno ym. 2023).
- Asiantuntija-arvion velvoittavuus lakiin **ennen** päätöstä sijoituksesta. Täsmennys: Riittääkö yksi asiantuntija vai moniammatillinen ryhmä? Miten asiantuntijuus määritetään? (49a §–49e §)
- Palvelun keston määräytymisen epämääräisyys (oikeusturva) → Riskinä myös laitostuminen: negatiivisen sosialisatian ja mallioppimisen minimointi tärkeää (Kanestrøm 2023).
- Rajoitusten sisällyttäminen suoraan sijoituspäätökseen on ongelmallista: on varmistettava, ettei tulkintavastuu siirry kohtuuttomasti käytännön toimijoille tai jälkikäteiselle laillisuusvalvonnalle.
- **On olennaista säätää siitä, miten lapselle turvataan matalan kynnyksen ja ajantasaiset yhteydenpitomahdollisuudet omaan sosiaalityöntekijään ja valitusviranomaisiin.**
- Sääntelyn tulee olla johdonmukaista, läpinäkyvää ja perusoikeuksien kannalta kestävä (Järvinen & Repo 2025).

Lähteet

Barnrättsbyrån & World Childhood Foundation (2023) Who Would Ever Believe Me? A Study of Child Sexual Abuse in Swedish Institutional Care. <https://childhood.org/wp-content/uploads/2024/08/child-sexual-abuse-in-swedish-institutional-care-2023-eng-final.pdf>

Henriksen, Ann-Karina (2022) “It’s my life they are talking about” – On children’s participation in decision-making for secure placement. *Qualitative Social Work* 21(4), 783–799.

Henriksen, Ann-Karina (2018) Vulnerable Girls and Dangerous Boys: Gendered Practices of Discipline in Secure Care. *YOUNG*, 26(5), 427-443.

Henriksen, Ann-Karina; Torbenfeldt Bengtsson, Tea & Dyrvig Henriksen, Theresa (2024) Crime Prevention, Support or Punishment? Introducing an Ambiguous System of Youth Justice in Denmark. *Youth Justice*, 0(0).

Järvinen, P., & Repo, J. (2025) Perusoikeuksien ja rajoitustoimenpiteiden välinen jännite lastensuojelulaitoksissa: historiallinen ja oikeudellinen tarkastelu. *Lakimies*, 123(7–8), 1155–1181.

Kanestrøm H, ym. (2023) Adolescents in therapeutic residential care: treatment needs and characteristics. *European Journal of Social Work* 27(4), 733–747.

Mattsson, T. & Enell, S. (2023) State Provision of Resilience in Social Compulsory Care: A Vulnerability Analysis of Physical Constraint of Children and Youth Without Consent. *International Journal for the Semiotics of Law* 36, 1529–1545.

Niemi, M., & Juuriala, E. (2024) Alaikäisten vapautta rajoittavat toimenpiteet ja suljetut laitokset: Lastensuojelullinen näkökulma Pohjoismaihin. *Työpaperi 34/2024*. Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Sarno, A., Kaltiala, R., Työläjäärvi, M., & Kaarne, M. (2023). Erityisen vaikeahoitoiset alaikäiset psykiatriset potilaat - keitä he ovat? *ERIKOISLÄÄKÄRI*, 33(3), 86-90. https://www.sely.fi/wp-content/uploads/EL323_s86.pdf